

ANCIENT INTERTEXTUALITY IN 1 CORINTHIANS 15 –CONTEMPORARY APPROACHES

Ilie Melniciuc-Puică, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: In the wide response that Apostle Paul provides the Corinthians about the resurrection of the dead dogma, we find inserted five citations from the Old Testament and one citation of the Greek culture. If Isaiah, Hosea and King David are quoted to elucidate Genesis, Menander became the referent about socio-ethical customers of antiquity world. The way in use of these citations confirms a complex method of persuasion based on rhetoric and argumentation inspired. The actuality of the quoted text is affirmed by contemporary biblical scholars affirmed in linguistic field, each appreciating the brilliant culture of the Christian missionary.

Keyword: *Intertextuality, Old Testament, greek culture, Corinth, rhetoric*

Introducere

Capitolul 15 al epistolei 1 Corinteni ne oferă o legătură strânsă între propovăduirea apostolică și Învierea Mântuitorului Hristos. Întâlnim aici poate cele mai profunde cuvinte legate de Înviere înțeleasă ca fundamentul noii vieți și a kerygmei apostolice în toată lumea cunoscută până atunci: „Și dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră” (1 Cor. 15, 14). De altfel, tema principală dezvoltată în acest capitol este legată de Învierea celor adormiți.¹

„Punerea în intrigă conferă povestirii (textelor) inteligibilitate. Fără acest proces recognoscibil în toate textele ... nu sunt inteligibile și numai în acest fel se creează posibilitatea înțelegerii lor, oricât de naivă sau superficială ar fi această înțelegere. Atât istoria savantă cât și povestirea, sau opera de ficțiune, apelează pentru a deveni inteligibile, pentru a putea fi înțelese, la punerea în intrigă. Problema centrală care le desparte este de fapt problema referinței la realitate”².

Tentația de a analiza literar un text biblic devine un fapt în sine, atunci când pe parcursul unui singur capitol găsim citări și aluzii la texte sacre și profane. Dintre cele șase citări, două sunt citate compuse, iar unul aparține literaturii grecești profane. Studiul nostru dorește să le analizeze pe fiecare în parte, pentru a elucida mecanismul gândirii pauline, influențată major de inspirația divină. Nu doar formația rabinică a marelui apostol, nu doar erudiția acumulată la școlile din Tarsul provinciei Cilicia au produs aceste minunate „intrigi” cu privire la realitatea învierii în care cred creștinii, ci o minte iluminată de puterea Celui Înviat.

Valențe ale textului: de la citare la interpretare

Pe parcursul a 58 de versete din capitolul 15, Apostolul Pavel prezintă creștinilor din Corint credința Bisericii privitoare la învierea lui Hristos și modul în care cei ce cred în El vor fi părtași acestei stări în lumea viitoare.

¹ M. Worten, J. Still, *Intertextuality: Theories and Practices*, Manchester, Manchester University Press, 1990, p. 228.

² Cătălin Bobb, „Textul” ca propunere de „lume” între explicație și înțelegere, în vol. *Comunicare, Context, interdisciplinaritate. Studii și articole*, (Iulian Boldea coordonator), Ed. Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2010, p. 169.

1 Cor. 15, 25: „Căci El trebuie să împărățească până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale.” Text preluat din Ps. 109,1: „Zis-a Domnul Domnului Meu: "Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale"”.

Prima citare biblică la care recurge Sfântul Pavel are fundalul în Psalmul 109, care tratează despre Domnia lui Mesia. Textul psalmului nu definește clar la cine se referă domnia și în ce constă această slujire. Dacă un descendent al lui David este Domn al său, atunci se dezvoltă, potențial, o percepție a lui Iisus ca pre-existent, în aceeași manieră ca la Ioan 8, 58. Conceptul de domnie din Luca, cu eventualele referiri la *kyrios* derivă din Psalmul 109, și va sugera calitatea de Mesia transcendent (a se vedea Fapte 2, 34-36)³. Evanghelistul Luca, folosind acest Psalm dezvoltă portretul lui Mesia și îl lărgeste, trecând de limitările impuse de iudaism Vechiului Testament. Filiația davidică nu prezintă explicit cine este Mesia. Iisus nu se identifică explicit cu persoana din Ps 109 care este „Domnul”, dar semnificația acestui cuvânt implică în rândul ascultătorilor Săi împlinirea acestei așteptări mesianice⁴. Limbajul care afirmă șederea de-a dreapta lui Dumnezeu este exprimarea figurativă că regele este un locțiitor al lui Dumnezeu, după cum reiese și din exprimarea specifică Orientului Apropiat⁵. Sensul regal al psalmului nu face o distincție clară dacă este vorba de Mesia sau un rege oarecare, deoarece citirea pre-exilică conducea pe Israel să aștepte un rege care să îplinească totala sa responsabilitate și să aibă o victorie totală, cum se promisese în făgăduința făcută lui David⁶. Dacă ar fi fost vorbitorul doar un preot sau profet oarecare, exprimarea din psalm și-ar pierde forța argumentativă. Accentul din această argumentare făcută prin Ps 109, 1 sugerează nu doar filiația din David, cât mai ales calitatea de Mesia⁷.

A sta de-a dreapta împăratului constituia o cinste deosebită. Dreapta lui Dumnezeu este înțeleasă ca o exprimare a majestății și puterii Lui (Exod 15, 6.12). Exprimă atotputernicia lui Dumnezeu, mai ales față de poporul Său Israel. Dreapta Domnului este considerată ca un instrument de eliberare a poporului din mâna vrăjmașilor (Ps. 97, 2)⁸, și devine nădejde pentru poporul lui Dumnezeu, în vreme de necaz (Isaia 41, 10). Șederea de-a dreapta Domnului este evocată și de Ps. 109, 1. Iisus s-a referit la această cinste a Fiului, amintind de a doua Sa venire: „Veți vedea pe Fiul Omului stând de-a dreapta cu putere” (Matei 26, 64). Ps. 109, 1 a fost diferit înțeles în perioada Noului Testament.

Apostolul Pavel adaptează psalmul, afirmând că Hristos stă „de-a dreapta”, prin schimbarea persoanei verbului de la I singular la a III-a singular (adică a lui Dumnezeu-Tatăl), primul „ai tăi” cu „toți”, iar „ale tale [picioare]” referindu-se la picioarele lui Hristos⁹, interpretând „ale

³ J. Schaper, *Eschatology in the Greek Psalter*², (WUNT 76), Mohr Siebeck, Tübingen, 1995, p. 119.

⁴ Ph. Bossuyt, J. Rademarkers, *Jésus Parole de la grâce, selon S. Luc*, vol. 1 și 2, Lecture continue, Institutions d'Études Théologiques, Ed. Bruxelles, 1981, p. 59.

⁵ M.L. Strauss, *The Davidic Messiah in Luke-Acts. The Promise and its Fulfillment in Lukan Christology*, JSNTSup. 110, 1995, p. 157.

⁶ E. E. Johnson, *Hermeneutical Principles and the Interpretation of Psalm 110*, BSac 149, 1992, p. 428-430.

⁷ Pr. Conf. Dr. Stelian Tofană, *Iisus Hristos Arhiereu veșnic după Epistola către Evrei*, Ed. II-a, revizuită și îmbunătățită, Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca, 2000, p. 127 ș.u.

⁸ R.F. O'Toole, *Acts 2:30 and the Davidic Covenant of Pentecost*, Journal of Biblical Literature 102 (1983), p. 255.

⁹ J. Lambrecht, *Paul's Christological Use of Scripture in 1 Cor 15.20-28*, în *Pauline Studies*, BETL 115, Louvain, 1994, p. 130.

lui” ca referindu-se ambele la Hristos¹⁰. În acest mod, Apostolul aplică cuvintele Psalmului 109 la Hristos cel înviat, care conduce acum în calitate de rege al creației, iar toate îi sunt supuse. Apostolul neamurilor folosește acest psalm în strânsă relație cu Psalmul 8¹¹, deoarece în creștinismul perioadei apostolice ambele texte erau folosite ca argument hristologic (a se vedea Efes. 1, 20-23)¹².

1 Cor. 15,27: „Căci toate le-a supus sub picioarele Lui”. Dar când zice: "Că toate I-au fost supuse Lui" - învederat este că afară de Cel care I-a supus Lui toate.” Text preluat din Ps. 8,6b: „Pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui”.

Dacă în 1 Cor 15,26 se amintea „dușmanul” final care va fi învins, acest verset vine să confirme că moartea este învinsă de Hristos cel înviat. Confirmarea este făcută de Apostolul Pavel pentru a sublinia cum Hristos prin înviere a supus moartea personificată sub stăpânirea Tatălui ceresc. Genul pronumelui „toate” nu este sugerat de psalm, deși în limba greacă „moartea” este de genul masculin. Modificarea subtilă pe care o face Apostolul este egalizarea conceptelor¹³ „moarte” cu „vrăjmașii”, afirmând implicit că Cel înviat a învins moartea în Sine și a făcut învierea posibilă. Acest citat nu are formulă introductivă, dar este însoțit de o scurtă exegeză în explicația paulină. Discuțiile bibliștilor cu privire la cine „zice” au fost concretizate fie prin numirea lui „Dumnezeu”, fie prin „David” Psalmistul, fie în general prin „Scriptura”. Procedeu retoric paulin a mai fost folosit și în 1 Cor 6,16, cu referire la Scriptură. Explicația era necesară, deoarece Psalmul 8 preamărește demnitatea omului oferită de Dumnezeu. În Psalm este evocată calitatea de „coroană a creației” cu care a fost investit omul din partea lui Dumnezeu, iar precizarea paulină vine să limpezească afirmația: omul, deși are puteri sporite, nu poate supune acțiunilor sale anumite lucrări din această dimensiune spațio-temporală. În primul rând nu poate înfrânge sau supune pe Cel ce l-a investit cu acest atribut al conducerii mediate asupra Universului, adică pe Dumnezeu. Apoi, datorită păcatului, nu poate supune plata sau limitarea păcatului, care este moartea¹⁴.

1 Cor. 15, 32b: „Dacă morții nu înviază, să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri!” Text preluat din Is 22,13: „Iată bucuria și veselie, voi tăiați și oi junghiate; toți mănâncă din carne și beau vin: "Să mâncăm și să bem, că mâine vom muri!”.

„Moartea, cel mai înfricoșător dintre rele, nu are nici o legătură cu noi, dat fiind că atât cât existăm noi moartea nu există, iar când vine ea, noi nu mai existăm. Ea nu are nici o legătură cu cel viu nici cu cel mort, căci pentru cel viu nu există încă, iar cel mort nu mai există el”¹⁵ susțineau epicuircienții. Căutarea plăcerilor imediate formulată în mod subtil aici dar clar la

¹⁰ J. A. Fitzmyer, *First Corinthians*, Yale University, coll. Anchor Yale Bible 32, New Haven, London, 2008, p. 573.

¹¹ W. B. Wallis, *The Use of Psalms 8 and 110 in 1 Corinthians 15:25-27 and in Hebrew 1 and 2*, Journal of Evangelical Theological Society 18 (1972), p. 27.

¹² M.C. de Boer, *Paul Use of Resurrection Tradition in 1 Cor 15:20-28* în *Corinthian Correspondence*, (R. Beringer ed.), BETL 125, Louvain, 1996, p. 642.

¹³ Dan O. Via, *A Structuralist Approach to Paul's Old Testament Hermeneutic*, în *Interpretation* 28 (1974), p. 204.

¹⁴ Petre Semen, în *Meditații la Psalmi*, (Ed. Sf. Mina, Iași, 2014, p. 325-326) afirmă în baza patristică a Sf. Vasile cel Mare că doar cele necesare omului au fost supuse lui, iar cele ce nu-i erau de neapărată trebuință au fost lăsate înafara stăpânirii sale, ca să fie evitată superbia sau mândria celui ce administrează creația față de Creatorul care l-a investit cu acest atribut.

¹⁵ Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, X, 125 traducere de C.I. Balmuș, Studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 276.

intrarea în grădina lui Epicur: „Străinule, tu te vei simți bine aici, căci cel mai înalt bun este plăcerea” a fost transformată de ucenicii lui în „mâncăți, beți, după moarte nu mai este nicio plăcere”. Moartea nu mai are nicio importanță pentru om, ci tot ce contează este plăcerea oferită de hic et nunc. Ne gândim că la aceste lucruri a făcut aluzie Sfântul Pavel când a enunțat: „Dacă morții nu înviază, să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri” (1 Cor. 15, 32b). Comentatorii biblici au pus în legătură aceste cuvinte cu unele texte din Vechiul Testament (Isaia 22, 13 și Ecclesiast 8, 15: „Și am ridicat în slăvi veselia, căci nu este nimic mai bun pentru om sub soare, decât să mănânce, să bea și să se veselească. Numai de l-ar întovărăși la lucrul lui în tot timpul vieții pe care Dumnezeu i-o dă sub soare”)¹⁶.

Parabola nebunului bogat (Luca 12, 16-21), folosește aceeași expresie, portretizând un om care pare a fi exemplar, care muncește, cultivă, economisește și caută să-și protejeze averile. El se așteaptă să se bucure de ceea ce a adunat și să-și facă viitorul sigur, pe cât posibil.

Persoanele care-și conduc viețile în acest mod – având grijă de ei înșiși și de cei care depind de ei – sunt considerate prudente și buni administratori pentru tot ceea ce li s-a încredințat lor¹⁷. Persoanele care nu se gândesc la viitor pentru ei înșiși sunt considerate nesăbuite: nu e nici o virtute în modul lor de viață. Bogatul era preocupat de averile lui și acesta era sensul vieții lui și valoarea vieții lui depindea de acestea. Omul și averile lui erau inseparabili. Persoana care se leagă de bogăția lui, poziția socială și averi – și se lasă condus de ele – poate ușor muri nepregătit în Dumnezeu. Alternativa este viața „bogat pentru Dumnezeu” și devotat lui Dumnezeu zi de zi, care include „a deschide ochii” și spre nevoile altora.

Pentru că evreii nu adoptau vreo formă de pocăință, ca să fie îndepărtată posibila cucerire a Ierusalimului, profetul Isaia folosește expresia „să mâncăm și să bem”. Expresia este folosită de Apostolul Pavel ca exprimare paralelă pentru lipsa de sensibilitate a contemporanilor săi creștini față de înviere și realitățile viitoare. A vorbi despre Înviere unor persoane care au cunoscut mai mult sau mai puțin anumite curente filosofice era o provocare pentru apostolul neamurilor. În Corint învățătura despre botez în numele Sfintei Treimi ca premisă obligatorie pentru dobândirea vieții veșnice era înrădăcinată. Numai așa se poate explica de ce asistăm la un fenomen al botezului în locul celor morți (1 Cor. 15, 29)¹⁸.

1 Cor. 15, 33: „Tovărășiile rele strică obiceiurile bune”.

Pe lângă temeuri scripturistice din Vechiul Testament, epistolele Apostolului Pavel conțin și unele citate din literatura profană. În cazul epistolei întâi către Corinteni este vorba de un dicton regăsit în opera *Thais* (fragmentul 218) a poetului comic Menandru: „Tovărășiile rele strică obiceiurile bune” (1 Cor. 15, 33). Un alt citat celebru din literatură greacă profană se regăsește în Fapte 17, 28 (din Aratus) „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem, precum au zis și unii dintre poeții voștri: căci ai Lui neam și suntem” și Epistola către Tit (1,12): „Unul dintre ei, chiar un prooroc al lor, a rostit: Cretanii sunt pururea mincinoși, fiare rele, pânțele leneșe” din Epimenide. În textul din 1 Cor. 15,33, folosindu-se de cuvintele atribuite lui

¹⁶ Florian Wilk, *Isaiah in 1 and 2 Corinthians*, în *Isaiah in the New Testament*, (Steve Moyise, M.J.J. Menken eds.), T&T Clark, London, 2005, p. 144.

¹⁷ Lect. PhD Ilie Melniciuc-Puică, *Biblical and Morals Values in St. Basil's Homily "I Will Pull down my Barns"*, în vol. *Din comorile teologiei Părinților Capadocieni*, Pr. prof. dr. Viorel Sava și Prof. dr. Nicoleta Melniciuc-Puică editori, Ed. Doxologia, Iași, 2010, p. 171-185.

¹⁸ „Fiindcă ce vor face cei care se botează pentru morți? Dacă morții nu înviază nicidecum, pentru ce se mai botează pentru ei?” Pe această temă a se vedea Pr. Lect. Dr. Ilie Melniciuc Puică, *Precizări pauline privind Botezul, în Epistola I către Corinteni*, în „Teologie și Viață”, an XXI (LXXXVII) 2011, nr. 9-12, p. 5-27.

Menandru (342-290 î.Hr.) devenit între timp un element din folclorul vremii, Sfântul Apostol Pavel ilustrează că această viață trebuie să fie o realitate deschisă asupra unei perspective eshatologice.

Cadrul în care Sfântul Pavel enunță din Menandru este unul limpede: după ce a dezaprobat principiul epicureilor, îi avertizează acum pe corinteni cât de periculoase sunt conversațiile cu astfel de bărbați. În acest context, găsim proverbul antic: „Nu vă lăsați înșelați: Tovărășiile rele strică obiceiurile bune” (μη πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἡθη χρηστὰ ὁμιλίας κακαί). El le spune că vor fi influențați de ei și treptat se vor încadra din nou în modul lor de viață, în cazul în care au preluat din nou principiile lor rele.

De aici deducem că și companiile rele precum și conversația cu ei sunt în măsură de a-i face pe oameni răi. De aceea, cei care vor să își păstreze curăția dobândită după primirea Botezului, trebuie să păstreze o companie bună. Greșelile și viciile sunt dăunătoare: și, dacă dorim să evităm căderile, trebuie să ne distanțăm de cei care ar putea prilejui această cădere. „Cel ce se însoțește cu cei înțelepți ajunge înțelept, iar cel ce se întovărășește cu cei nebuni se face rău” (Proverbe 13, 20). Fericitul Augustin consideră că aici Sfântul Pavel include chiar și discuțiile nefolositoare: „Nu asta e dragostea pe care o cer pentru aproapele tău! Ah, de puteam câștiga să te despart pentru totdeauna de aceste persoane! Pentru că «discuțiile rele strică obiceiurile bune» (1 Cor. 15, 33). Dar eu nu pot spera ca niciodată să nu te mai apropii de cineva, ca să șoptești la urechile lui aceste cuvinte rușinoase pe care nu vrei să le dezveți; și nu numai că nu vrei să le dezveți, ci le folosești pentru a le spune altora. Le osândesc cu glas mare și aș vrea, dar degeaba, să pun între tine și frații tăi o barieră de netrecut. Ei bine, am să vorbesc direct celorlalți, celor cu care tu dorești să discuți, cărora vrei să le spurci urechile și, prin urechile lor, să strecuri veninul până la inima lor”¹⁹.

Democrit credea că „cine nu are un singur prieten bun, existența acestui om nu este demnă de trăit”²⁰. Sfântul Pavel îndeamnă pe corinteni să evite orice contact cu cei înclinați spre viciile păgâne și astfel întoarcerea la vechiurile obiceiuri dinainte de a deveni creștini. Învățătura creștină aduce în prim-plan existența vieții veșnice care poate fi dobândită încă de aici prin primirea Tainei Sfântului Botez și o viață conformă cu preceptele Mântuitorului Hristos. Creștinii sunt îndemnați să privească și să trăiască în perspectiva vieții veșnice și nu sub impulsul lui hic et nunc. De aceea, „adevărul creștinismului diferă prin esență de adevărul lumii”²¹.

Teologul romano-catolic, Henri de Lubac leagă comunitatea creștină de învățătura hristică și de cea apostolică, ambele prezente în Biserică. Reflexia acestei învățături în plan social și prin evitarea tovărășiilor care strică obiceiurile bune este una care îi situează pe creștini în zona alterității. Din nou, ei nu mai sunt simpli locuitori ai acestei lumi, ci au perspectiva vieții veșnice prin al lor modus vivendi: „Creștinismul presupune o viață în comun. Centrul unității este Domnul. Iar puterea și lucrarea care face posibilă, care continuă această unitate este Duhul Sfânt. Astfel Biserica nu este numai o societate umană; ea este în primul rând o

¹⁹ Fericitul Augustin, *Despre Învățătura creștină, cap IX: Să eviți cuvintele vătămătoare ale celor zgârșiți* în *Opusculi*, traducere din limba franceză și note de Protos. Dr. Arsenie Obreja, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011, p. 133.

²⁰ Diac. Prof. Dr. Nicolae Balca, *Istoria filosofiei antice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 78.

²¹ *Ibidem*, p. 63.

«societate divină», o societate pământească și umană, în timp, și vizibilă în spațiu, făcând parte din această lume, dar care aparține în același timp «vieții ce va să fie», pe care o predică și o anticipează. Această comunitate perfectă a fost restaurată prin iconomia întrupării lui Hristos, care a dat în același timp oamenilor posibilitatea de a se uni între ei»²².

A fi conștient de cine ești și a mărturisi prin fapte, acesta este îndemnul paulin cu privire la relația dintre creștini și păgâni în cadrul societății Imperiului Roman. Omul, ca ființă socială, are acel spirit de apartenență la un grup²³. În acest sens, „comunitatea este un punct focalizator a cărei forță crește și se extinde în mediul foarte apropiat în măsura în care ea însăși are o identitate comunitară proprie»²⁴. Identitatea creștinilor este așadar definită de învățătura Mântuitorului pe care o aplică în viața lor. „Păgânismul a fost -după cum spunea Merejkovski- un ospăț continuu, la care oamenii nu reușeau totuși să se înveselească, fiindcă vinul lipsea»²⁵.

Martin Buber afirmă că „acolo unde se întâlnește un eu cu un tu se întinde Împărăția Duhului Sfânt»²⁶. El mijlocește apropierea și legătura dintre oameni. Însă, tot Sfântul Pavel le-a atras atenția corintenilor: „Nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși, căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul?» (2 Cor. 6, 14). De aceea, în concluzie, proverbul antic al lui Menandru folosit și de Sfântul Pavel este permanent actual.

1 Cor. 15, 45: „Precum și este scris: "Făcutu-s-a omul cel dintâi, Adam, cu suflet viu; iar Adam cel de pe urmă cu duh dătător de viață"».

Privitor la această aluzie biblică, bibliștii au opinat că ar fi vorba de un targum din Gen. 2,7b: „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie». În mod indirect, prin această aluzie se indică faptul că ființa umană, alcătuită din trup și suflet, va fi re-adusă la viață, dar într-o altă stare a existenței. Apostolul dorește să evidențieze pe de o parte continuitatea dintre Adam cel vechi și Adam cel nou (Iisus Hristos), iar pe de altă parte superioritatea spirituală a omului în raport cu celelalte ființe create de Dumnezeu²⁷.

1 Cor. 15, 54b-55: „... atunci va fi cuvântul care este scris: "Moartea a fost înghițită de biruință. Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?"

În versetele 54-55, Apostolul Pavel combină și parafrizează două texte din Vechiul Testament: Isaia 25,8a și Osea 13,14b.

Contextul din Isaia 25 este în mod evident mesianic. Ospățul de pe Sinai, la care au fost invitați mai-marii lui Israel pentru a celebra încheierea Legământului dintre Dumnezeu și

²² P. Herni de Lubac, S.J., *Catholicisme, les aspects sociaux du dogme*, 20, ed. în «Unam Sanctam», 3, 1947, p. 3.

²³ Michel Henry, *Eu sunt Adevărul: pentru o filosofie a creștinismului*, Ediția a II-a, prezentare și traducere Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 323.

²⁴ Dr. Constantin Preda, *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor* (teză de doctorat în teologie) în *Studii Teologice*, 2002, nr. 1-2, p. 113.

²⁵ D. Merejkovsky, *Le Christ qui vient*, p. 12 apud Natalia Manoilescu-Dinu, *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, Editura Bizantină, București, 2004, pp. 138-139.

²⁶ Natalia Manoilescu-Dinu, *op.cit.*, p. 729.

²⁷ Părintele profesor Petre Semen în analiza referatului ebraic al creației din Gen.2 distinge între expresiile *ben Adam* și *bar Enoș* (cf. Petre Semen, *Meditații la Psalmi*, p. 316-317). Remarci teologice din perspectiva ortodoxă găsim în Drd. Eugen Moraru, *Adam cel vechi și Adam cel Nou – Iisus Hristos în epistolele pauline*, în *Mitropolia Ardealului*, an XXIX, 3-4, 1984, p. 175-185.

popor se extinde, incluzând printre participanți popoarele fidele Lui. „Vălul” și „perdeaua” care sunt date deoparte pe acest munte reprezintă semnul-confirmare că „El va înlătura moartea pe vecie!” (Isaia 25,8). Ținând cont de paralelismul ebraic, s-ar putea ca, în versetul 7, vălul și perdeaua să se referă la felul în care erau înfășurate trupurile morților pentru înmormântare²⁸. În acest caz, „pe muntele acesta”, adică pe muntele încheierii Legământului, asistăm la o înviere din morți, la o biruință finală a Domnului oștirilor asupra morții.

Textul din Osea 13 amintește de răzvrătirea lui Israel față de Dumnezeu. Amenințările Domnului sunt făcute în nădejdea că Efraim se va trezi și se va întoarce la Dumnezeu. Deși păcatul este real și, în dreptatea Lui, Domnul trebuie să pedepsească poporul Său, în inima Sa se găsește totuși o speranță de mântuire²⁹, iar Dumnezeu vorbește despre aceasta în termenii învierii din morți: „El va înlătura moartea pe vecie! Și Domnul Dumnezeu va șterge lacrimile de pe toate fețele și rușinea poporului Său o va îndepărta de pe pământ, căci Domnul a grăit!” Apostolul Pavel a evaluat cursul istoriei și răspunde invitației, în numele credincioșilor, având încrederea că planul prezentat în Osea s-a împlinit în Domnul Iisus Hristos prin învierea Sa, când „moartea a fost înghițită de biruință”. Se întreabă retoric marele Pavel: Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?” (I Cor. 15,55). Fiind puse în contextul dezbaterii legate de învierea lui Hristos din morți și de învierea noastră, cele două întrebări din versetul 55 aduc argumentația lui Pavel la punctul său culminant³⁰. Dar el nu se oprește aici, ci continuă cu câteva afirmații importante: „Boldul morții este păcatul; și puterea păcatului este Legea. Dar mulțumiri fie aduse lui Dumnezeu, care ne dă biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos” (I Cor. 15,54-57).

Remarci finale

Sfântul Pavel a fost „fără doar și poate un om al vremii sale, dar și un om al lui Dumnezeu. Această ultimă însușire topește influențele felurite care au înrâurit realmente asupra structurii lui în întregul armonic al personalității sale echilibrate”³¹. Trebuie să reținem în primul rând că omul rămâne într-o permanentă relație cu Dumnezeu. El nu poate fi despărțit de Creatorul său iar această relație se reflectă în modul cum se comportă în societate. Viața sa poartă evident caracteristicile structurii ființei sale dihotomice. Este o viață ce trebuie să îmbinetrăsăturile sale definitorii divine dar și umane.

Sfântul Apostol Pavel dovedește, îndeosebi prin Epistolele către Corinteni, că Biserica, învățătura creștină are rânduiele morale și învățături doctrinare pentru oricare din trebuințele teologice și morale ale creștinului. „El îl situează pe creștin, în toată complexitatea și diversitatea existenței sale spirituale, numai în raport cu doctrina și morala creștină,

²⁸ Nicolae Neaga, *Învierea în lumina Noului Testament*, în rev. *Glasul Bisericii*, an XLVIII, nr. 2-3, 1989, p. 31-34.

²⁹ Beniamin Fărăgău, *I Corinteni*, Ed.2, Ed. Risoprint, 2008, p. 551-552.

³⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, (*Omilia 42*, în *Tâlcuiri la Epistola întâi către Corintheni a Sf. Ioan Gură de Aur*, Ed. Sofia, Ed. Cartea Românească, București, 2005, p. 453-454) afirma: „Ai văzut suflet viteaz? Căci prăznuind biruința morții, și făcându-se bucuros de faptul petrecut, și văzând ca și întâmplare cele viitoare, saltă în sus de bucurie, și călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă parcă cu glas mare la ureche, zicând: „Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința?” «Te-ai dus, zice, te-ai prăpădit, ai pierit cu totul, și degeaba ai mai făcut toate cele de dinainte.» Căci nu numai că i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a și nimic-o, și a adus-o la aceea că nu mai înseamnă nimic”.

³¹ Diacon dr. Grigorie T. Marcu, *Saul din Tars*, Tipografia Arhiepiscopiei, Sibiu, 1939, p. 91.

raportându-l în toate privințele la Persoana-model a lui Iisus Hristos și chiar la măsura creștinului pe care Apostolul l-a realizat prin propria sa persoană”³².

Biserica este și cea care armonizează și explică diferențele de interpretare găsite în Noul Testament. Vechiul Testament și Noul Testament formează o unitate indestructibilă. Ceea ce stă la baza acestei unități este filonul mesianic ce le unește. Acest laitmotiv funcționează în chip de promisiune – împlinire.

Intertextualitatea sugerează că însemnătatea textului nu este complet fixată ci totdeauna este deschisă la revizuire, ca nou text ce trebuie re-poziționat. În felul acesta nu este necesar ca textul nou să citeze forma celui vechi, ci doar ideea care se schimbă. Cu cât mai mult un text este adăugat la colecția autoritativă, el este inevitabil re-poziționat sau reconfigurat față de ceea ce a fost înainte.

Teoria intertextualității accentuează complexitatea interacțiunii textuale. Un autor poate avea un motiv special să citeze Scriptura, dar nu poate controla efectele (sau urmările) pe care citarea o poate genera. Apostolul folosește Vechiul Testament, interpretat în lumina morții și învierii lui Iisus Mesia. Aceasta nu înseamnă că Vechiul Testament privit ca o colecție ajutoare de texte suport poate fi invocat numai dacă se potrivesc cu cele spuse de Apostolul Pavel, ci înseamnă că Vechiul Testament este considerat drept cartea poporului lui Dumnezeu, și la fel ca poporul lui Dumnezeu, această carte trebuie să moară și să fie înălțată.

BIBLIOGRAPHY:

Balca, Diac. Prof. Dr. Nicolae, *Istoria filosofiei antice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.

Bobb, Cătălin, „Textul” ca propunere de „lume” între explicație și înțelegere, în vol. *Comunicare, Context, interdisciplinaritate. Studii și articole*, (Iulian Boldea coordonator), Ed. Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2010.

Bossuyt, Ph., Rademarkers, J., *Jésus Parole de la grâce, selon S. Luc*, vol. 1-2, Lecture continue, Institutions d’Études Théologiques, Ed. Bruxelles, 1981.

de Boer, M.C., *Paul Use of Resurrection Tradition in 1 Cor 15:20-28 în Corinthian Correspondence*, (R. Beringer ed.), BETL 125, Louvain, 1996.

de Lubac, S.J., P. Henri, *Catholicisme, les aspects sociaux du dogme*, 20, ed. în «Unam Sanctam», 3, 1947.

Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, X, 125 traducere de C.I. Balmuș, Studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, Editura Polirom, Iași, 1998.

Fărăgău, Benjamin, *1 Corinteni*, Ed.2, Ed. Risoprint, 2008.

Fericitul Augustin, *Despre Învățătura creștină, cap IX: Să eviți cuvintele vătămătoare ale celor zgârșiți în Opuscule*, traducere din limba franceză și note de Protos. Dr. Arsenie Obreja, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011.

Fitzmyer, J. A., *First Corinthians*, Yale University, coll. Anchor Yale Bible 32, New Haven, London, 2008.

³²Preot Dr. Sabin Verzan, *Sfântul Apostol Pavel*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 167.

- Henry, Michel, *Eu sunt Adevărul: pentru o filosofie a creștinismului*, Ediția a II-a, prezentare și traducere Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2007.
- Johnson, E. E., *Hermeneutical Principles and the Interpretation of Psalm 110*, Bibliotheca Sacra 149 (1992).
- Lambrecht, J., *Paul's Christological Use of Scripture in 1 Cor 15.20-28*, în *Pauline Studies*, BETL 115, Louvain, 1994.
- M.L. Strauss, *The Davidic Messiah in Luke-Acts. The Promise and its Fulfillment in Lukan Christology*, JSNTSup. 110, 1995.
- Manoilescu-Dinu, Natalia, *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, Editura Bizantină, București, 2004.
- Marcu, Diacon dr. Grigorie T., *Saul din Tars*, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1939.
- Melniciuc Puică, Pr. Lect. Dr. Ilie, *Precizări pauline privind Botezul, în Epistola I către Corinteni*, în „Teologie și Viață”, an XXI (LXXXVII) 2011, nr. 9-12.
- Melniciuc-Puică, Lect. PhD Ilie, *Biblical and Morals Values in St. Basil's Homily "I Will Pull down my Barns"*, în vol. *Din comorile teologiei Părinților Capadocieni*, Pr. prof. dr. Viorel Sava și Prof. dr. Nicoleta Melniciuc-Puică editori, Ed. Doxologia, Iași, 2010.
- Moraru, Drd. Eugen, *Adam cel vechi și Adam cel Nou – Iisus Hristos în epistolele pauline*, în *Mitropolia Ardealului*, an XXIX, 3-4, 1984.
- Neaga, Nicolae, *Învierea în lumina Noului Testament*, în rev. *Glasul Bisericii*, an XLVIII, nr. 2-3, 1989.
- O'Toole, R.F., *Acts 2:30 and the Davidic Covenant of Pentecost*, *Journal of Biblical Literature* 102 (1983).
- Preda, Dr. Constantin, *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor* (teză de doctorat în teologie) în *Studii Teologice*, 2002, nr. 1-2.
- Schaper, J., *Eschatology in the Greek Psalter²*, (WUNT 76), Mohr Siebeck, Tübingen, 1995.
- Semen, Petre, *Meditații la Psalmi*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2014.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola întâi către Corintheni a Sf. Ioan Gură de Aur*, Ed. Sofia, Ed. Cartea Românească, București, 2005.
- Tofană, Pr.Conf. Dr. Stelian, *Iisus Hristos Arhiereu veșnic după Epistola către Evrei*, Ed. II-a, revizuită și îmbunătățită, Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca, 2000.
- Verzan, Preot Dr. Sabin, *Sfântul Apostol Pavel*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
- Via, Dan O., *A Structuralist Approach to Paul's Old Testament Hermeneutic*, în *Interpretation* 28 (1974).
- Wallis, W. B., *The Use of Psalms 8 and 110 in 1 Corinthians 15:25-27 and in Hebrew 1 and 2*, *Journal of Evangelical Theological Society* 18 (1972).
- Wilk, Florian, *Isaiah in 1 and 2 Corinthians*, în *Isaiah in the New Testament*, (Steve Moyise, M.J.J. Menken eds.), T&T Clark, London, 2005.
- Worten M., & J. Still, *Intertextuality: Theories and Practices*, Manchester, Manchester University Press, 1990.